

РОЗРОБКА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВАНТАЖНОГО АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Дана стаття присвячена розробці заходів щодо управління відтворенням основних засобів. Запропоновано впроваджувати на підприємствах систему моніторингу ефективності управління відтворенням основних засобів як дворівневу систему, що призначена для коригування та узгодження поточних та стратегічних цілей діяльності підприємства.

This article is devoted the development of measures on a management the recreation of the fixed assets. It is suggested to inculcate the system of monitoring of efficiency of management of reproduction of the fixed assets as two-tier system on enterprises for a correction and concordance of current and strategic aims of activity of enterprise.

Актуальність дослідження. Аналіз управління відтворенням основних засобів на підприємствах вантажного автомобільного транспорту показав неефективність використовуваних методів та принципів управління, відсутність реалізації основних функцій управління відтворенням матеріально-технічної бази. Звичайно, головною причиною забезпечення низької ефективності управління процесами відтворення є невідповідність або неузгодженість існуючих потреб підприємств та їх реальних фінансових можливостей. Все це зумовлює необхідність побудови та реалізації цілісної концепції вдосконалення управління відтворенням основних засобів підприємства, що в цілому сприятиме підвищенню прибутковості та результативності як окремого підприємства, так і галузі транспортних перевезень в цілому.

Постановка мети дослідження. Метою статті є розробка системи моніторингу ефективності управління відтворенням основних засобів для підприємств в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Постійне відслідковування стану, визначення факторів впливу на порушення оптимального стану, визначення резервів та прогноз тенденцій розвитку значень показника ефективності управління відтворенням основних, розробка заходів щодо підвищення ефективності управління відтворенням основних засобів та контроль за їх реалізацією значно розширює можливості контрольної функції управління і вимагає використання більш комплексного та системного підходу до управління. Саме тому нами запропоновано використовувати на підприємстві систему моніторингу як двоконтурна

система, основне призначення якої полягає в вивченні, узгодженні та корегуванні поточних потреб щодо необхідності реалізації процесу відтворення та фінансових можливостей підприємства щодо його забезпечення на основі запропонованого нами інструментарію прийняття управлінських рішень.

Як будь-яка система, запропонована нами система моніторингу має своє функціональне призначення та характеризує певну сукупність процесів. Оцінюючи процес відтворення та управління ним, необхідно встановити основну мету та задачі моніторингу управління відтворенням основних засобів підприємства. Ґрунтуючись на процесно-функціональному підході щодо розкриття вище вказаних економічних категорій, нами запропоновано основні функції моніторингу, що комплексно розкривають необхідність та економічний зміст запропонованої системи.

Основними функціями запропонованої нами системи моніторингу ефективності управління відтворенням основних засобів є (рисунок 1.):

1. Обліково – аналітична, що реалізується через накопичення та обробку інформації фінансових звітностей досліджуваного підприємства.
2. Мотиваційна, що проявляється в залежності ефективності управління відтворенням основних засобів від основних фінансових результатів діяльності підприємства.
3. Узгоджувальна, що реалізується через узгодженість між наявними потребами підприємства та його реальних фінансових можливостей для забезпечення цих потреб.
4. Регульована функція, що реалізується через постійний контроль та коригування показників ефективності управління відтворенням основних засобів.
5. Інноваційна, що полягає в забезпеченні підприємства більш продуктивними основними засобами відповідно до розвитку НТП.

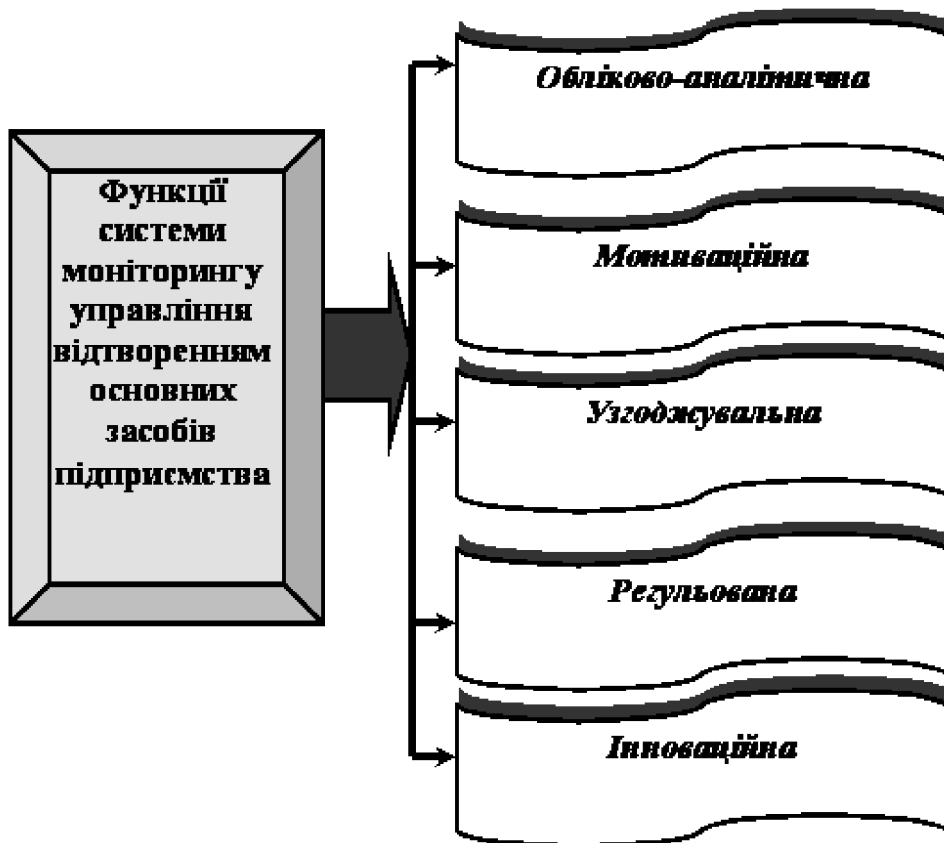

Рис. 1. Основні функції системи моніторингу управління відтворенням основних засобів на підприємстві

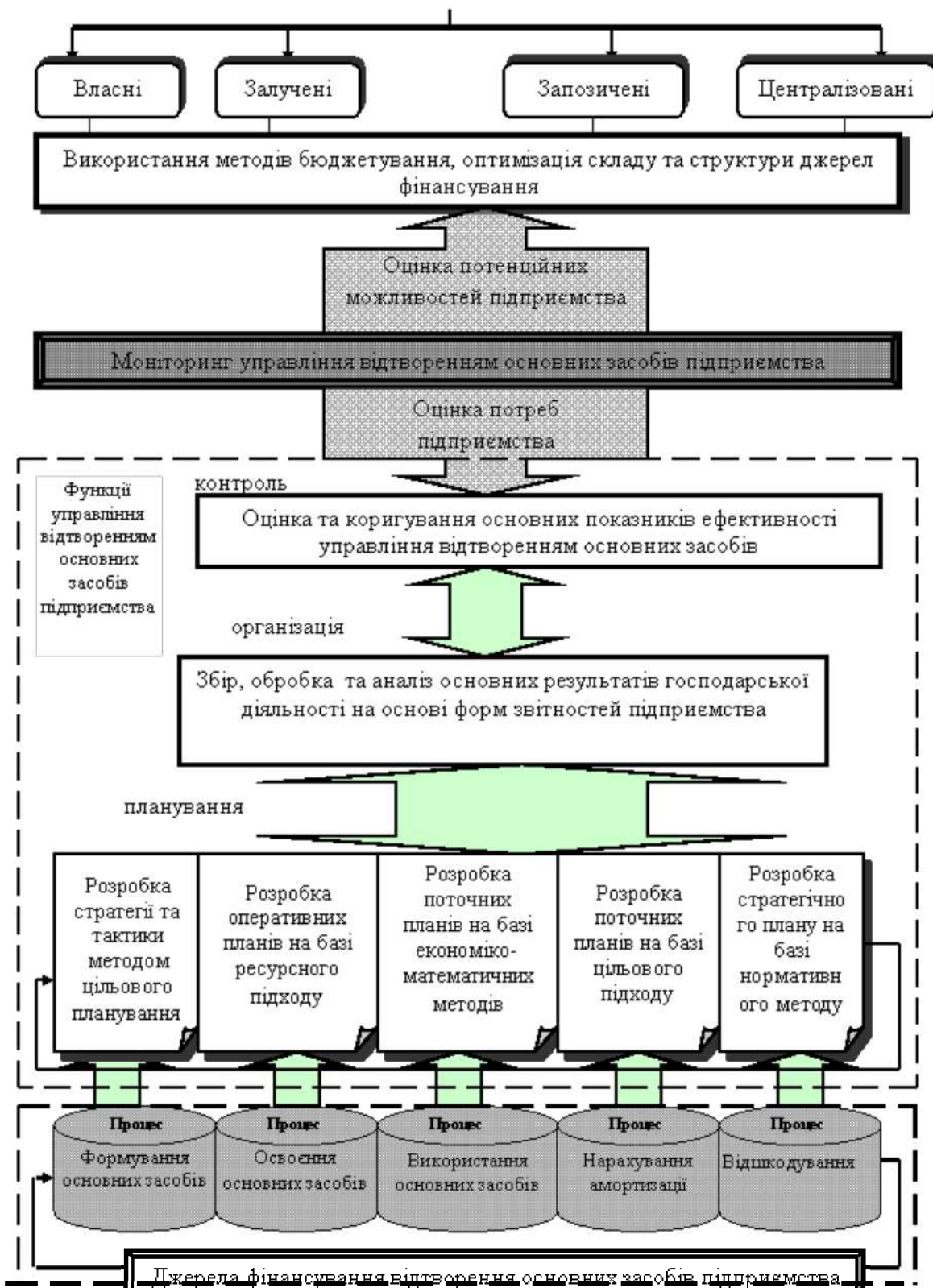

Рис. 2. Розробка технології вдосконалення управління відтворенням основних засобів на основі впровадження системи моніторингу, що ґрунтується на процесно-функціональному підході

На рисунку 2. нами відображено структуру системи моніторингу управління відтворенням основних засобів підприємств вантажного автомобільного транспорту на основі використання процесно-функціонального підходу.

Запропонована нами система моніторингу управління відтворенням основних засобів на підприємстві призначена для постійного аналізу, перегляду, прогнозу, розробки

та реалізації управлінських заходів щодо підвищення результативності реалізації процесу відтворення. Дана система має практичне значення, оскільки базується не лише на емпіричному уявленні, але й має формалізоване підґрунтя ефективності прийняття управлінських рішень, що полягає у постійному проведенні співставлення фактичних значень показника ефективності управління відтворенням основних засобів із оптимальним. Також нами враховано концептуальні положення щодо формалізації організаційного та фінансового аспектів реалізації процесу відтворення основних засобів, що є особливо важливим за умови самофінансування господарської діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Система моніторингу сформована з урахуванням блоку «визначення потреб» та блоку «визначення можливостей», що сприятиме оперативному реагуванню на негативні зміни під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємств та забезпечить ефективність прийняття управлінських рішень.

Підґрунтям щодо реалізації процесу відтворення на підприємствах в сучасних умовах господарювання є процесно-функціональний підхід щодо розуміння процесу кругообігу основних засобів, кожна стадія якої має свої особливості як відносно свого функціонального призначення, так і використовуваних методів планування. Так, процес формування основних засобів є вихідним при реалізації кругообігу основних засобів, тому має суттєвий вплив на подальші процеси їх освоєння, використання та відшкодування. З метою підвищення ефективності управління відтворенням основних засобів даний процес слід планувати з урахуванням стратегічного напрямку розвитку підприємства на основі методу цільового планування, тобто виходячи з поставлених цілей. Такий підхід враховує попит на реалізацію вантажних транспортних перевезень кожного окремого підприємства, рівень прибутковості та відповідну частку ринку, що його займає підприємство. Із зниженням попиту на перевезення зменшується поточні потреби підприємства щодо розширення його матеріально-технічної бази, що призводить до перегляду форм та методів відтворення основних засобів. Формалізовано описує процес формування та освоєння основних засобів коефіцієнт технічної оснащеності. Оптимальне значення даного показника характеризує специфіку господарської діяльності підприємств різного галузевого спрямування. Нами обґрунтовано, що головним чинником підвищення результативності реалізації вантажних автотранспортних перевезень є активна їх частина, представлена транспортними засобами. Відповідно, з метою підвищення вантажообороту, частка активної частини основних засобів повинна становити в межах 50 – 75%. Відповідно, комплекс заходів запропонованої нами системи моніторингу ефективністю управління відтворенням основних засобів в стратегічному напрямку буде спрямований на контроль поставлених цілей підприємства, а заходи тактичного планування полягатимуть у поточному відслідковуванні показника технічної оснащеності, що характеризує ефективність формування основних засобів та є необхідною умовою реалізації виробничого процесу на підприємствах.

Реалізація процесу освоєння головним чином впливає на інтенсифікацію процесів відтворення та використання, саме тому необхідною умовою забезпечення моніторингу

освоєнням основних засобів є проведення оперативного планування на основі наявних можливостей підприємства, тобто на базі використання ресурсного методу планування. За умови сповільнення реалізації процесу освоєння основних засобів, знижується ефективність їх використання, що прямо пропорційно впливає на забезпеченість підприємства власними джерелами фінансування.

В якості вектору або напрямку визначення ефективності чи неефективності управління відтворенням основних засобів на підприємствах вантажного автомобільного транспорту можна вважати процес використання основних засобів, в ході якого відбувається продуктивне їх використання для отримання основних фінансово-економічних результатів господарської діяльності підприємства. Розробка та реалізація оперативних планів дозволить враховувати динамічні зміни з боку ринку, споживача, держави та безпосередньо внутрішні зміни самого підприємства. Нами пропонується для ефективної реалізації даного процесу застосовувати економіко-математичні методи планування з урахуванням запропонованого нами критерію ефективності використання основних засобів підприємства, що враховує динаміку та основні тенденції економічного розвитку як окремого підприємства, так і галузі в цілому. Комплекс заходів системи моніторингу управління відтворенням основних засобів підприємства буде спрямована на розробку поточних планів із цільовою установкою на підвищення ефективності використання основних засобів за екстенсивними та інтенсивними напрямками. Основним індикатором розробки поточних планів даного процесу є критеріальний показник ефективності використання основних засобів, що враховує динамічні зміни та тенденції розвитку підприємства в цілому.

Процес нарахування амортизації є основним фактором для забезпечення простого відтворення основних засобів, тобто фактично забезпечує адекватність мінімальних потреб реалізації відтворення мінімальним фінансовим можливостям. Більшість дослідників наголошують на тому, що амортизація є головним джерелом простого відтворення основних засобів, проте в практиці господарювання фактично являє собою фіктивні кошти, про які підприємство офіційно звітує у формах фінансових звітностей, проте маємо їх повну відсутність в грошовому еквіваленті. Звідси і дефініції податкового і бухгалтерського обліку нарахування амортизації основних засобів. З метою усунення існуючих недоліків нами запропоновано використовувати методи цільового планування і все ж таки здійснювати поточне планування процесу нарахування амортизаційних відрахувань на базі поточних та стратегічних цілей розвитку підприємства. Індикаторним показником, що описує ефективність даного процесу є коефіцієнт зносу основних засобів, що має прямий вплив на формування управлінських заходів щодо доцільності та необхідності реалізації відтворення основних засобів.

Виокремлення процесу відшкодування є так званим перехідним етапом від планування до прийняття відповідного рішення щодо проведення простого або розширеного відтворення основних засобів підприємства. Критерієм або індикатором для прийняття відповідного управлінського рішення є коефіцієнт інтенсивності відтворення, що

прямо пропорційно впливає на ефективність використання основних засобів, а отже і на ефективність управління їх відтворенням. За умови, якщо коефіцієнт інтенсивності відтворення становитиме менше одиниці, це означає, що вибуття основних засобів перевищує їх введення, підприємство приймає рішення щодо планування накопичення та оновлення використовуваних основних засобів. Для ефективної реалізації даного процесу слід розробляти стратегічні плани з урахуванням нормативного методу планування.

При визначенні потреб щодо реалізації процесу відтворення відповідного виду, форми та методу, вагомим аспектом дослідження є встановлення фінансових можливостей підприємства, що є головною передумовою забезпечення ефективності управління відтворенням основних засобів підприємств вантажного автомобільного транспорту. При цьому слід враховувати фактичний стан та резерви фінансування процесу відтворення основних засобів з урахуванням фінансових ризиків та прибутковості. Основними методами планування є методи бюджетування та оптимізації складу та структури фінансових ресурсів підприємства. Система моніторингу при цьому буде полягати в оцінці та коригуванні показника фінансової незалежності підприємства, що слугує індикатором фінансових можливостей стосовно використання власних джерел фінансування та спроможності використання зовнішніх джерел фінансування. Бюджетування полягає у формуванні балансу потреб та можливостей підприємства щодо реалізації процесу відтворення основних засобів.

Постійне відслідковування стану та динаміки ефективності управління відтворенням основних засобів ґрунтується на використанні формалізованого методу на основі використання поточного планування.

Щодо реалізації функції організації, то вона є взаємозалежною та взаємодоповнюючою функцією планування і полягає в своєчасному зборі, обробці, систематизації інформації, що міститься у відповідних формах фінансових звітностей. При цьому слід враховувати прямий та зворотній інформаційні потоки, що забезпечують оперативність та достовірність прийняття управлінських рішень щодо реалізації процесу відтворення основних засобів на підприємстві.

Моніторинг управління відтворенням основних засобів повинен здійснюватися за кінцевими результатами звітного періоду – року, що обумовлено періодом освоєння основних засобів у виробничому процесі. На базі отриманої інформації про стан реалізації процесу відтворення, слід розробляти заходи щодо забезпечення або підвищення ефективності управління відтворенням основних засобів на підприємстві.

Висновки. Отже, необхідність використання системи моніторингу управління відтворенням основних засобів на підприємствах вантажного автомобільного транспорту обумовлена:

- основним фактором забезпечення результативності господарської діяльності підприємств даної галузі є основні засоби;
- домінуюча частина основних засобів представлена транспортними засобами – активна частина становить 50 – 75%;

- прискореним фізичним спрацюванням основних засобів, що характеризується стрімким зростанням коефіцієнту зносу основних засобів;
- відносно нижчі темпи морального знос в порівнянні із їх продуктивним використанням;
- прямий вплив інтенсивності процесів відтворення основних засобів із підвищенням ефективності їх використання;
- тісний взаємозв'язок між підвищенням ефективності використання основних засобів та ефективністю формування та використання джерел фінансування відтворення основних засобів;
- кількісні та якісні параметри основних засобів слугують основним індикатором забезпечення реалізації якісних вантажних автоперевезень;
- проведення заходів щодо модернізації основних засобів підприємств даної галузі потребують менших капітальних вкладень, що стимулює підприємств до управління їх своєчасним та обґрунтованим відтворенням.

З метою вдосконалення управління відтворенням основних засобів та зростання його ефективності, ми вважаємо за необхідне реалізовувати наукові підходи та практичні заходи щодо постійного аналізу, коригування, контролю, та вивчення тенденцій розвитку з урахуванням динамічних перетворень зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування підприємств. В даній статті нами запропоновано впровадити на підприємствах систему моніторингу ефективності управління відтворення основних засобів як дворівневу систему, що призначена для постійного узгодження поточних і стратегічних цілей розвитку підприємства, взаємоузгодження між реальними потребами щодо реалізації відтворення основних засобів та можливостями щодо їх фінансового забезпечення.